

Oulap se blou

Chris Barnard. 2008. Roggebaai: Umuzi.
141 pp. ISBN: 978-1-4152-0066-7.

Op soek na die gekoesterde landskappe van 'n jeug loop jy jou sonder ophou vas teen die verlies. Alles is nog daar en niks daarvan het oorgebly nie. Tyd steel die hart uit alle dinge uit. Dis dieselfde werf. Dis dieselfde opstal. Dis dieselfde kamervenster. Maar dit waarna jy soek, is skrynend afwesig. Dis ná vyftig jaar nog dieselfde watervoor, maar nie meer dieselfde water nie (123).

Dié woorde uit een van die kort vertellings, "Vallei van verlange", in *Oulap se blou* is 'n goeie aanduiding van die toonaard van hierdie versameling van veertig "stories sonder versiering" (soos op die agterplat). Terselfdertyd verklaar dit vir die leser die titel, omdat die "blou" – in teenstelling met die uitbundige rooi van die gesegde – op nostalgie dui, op die verlore paradys van die jeug toe alles enkel skoonheid en veiligheid en vreugde was. En tog, so leer ons in "Hond se gedagte", het die verlies in werklikheid tóe al begin, in daardie idilliese jong jare. Want hoewel daardie tyd "die enigste tyd (was) wat die wêreld 'n volmaakte plek was" (19) en die woord "oorlede" net so ver buite die begrip van die groep jong vriende was soos "illusie" en "waan" en "selfbedrog", bring Stenie Schoeman se skielike dood, sonder enige vooraf waarskuwing, 'n einde aan die idille. Daarna is "niks ooit weer heeltemal soos vroeër nie" (21). Want meteens kry hulle "hond se gedagte" en begin iets begryp van "die boom in die middel van die tuin". En immers is dit dié boom wat in die paradysverhaal juis sorg vir die verbanning uit die paradyslike bestaan.

Ná die verlies van die volmaakte bly die mens soekend. En dié soeke bring mee dat daar doelbewus op reis gegaan word – na nuwe plekke, na ou plekke en na die onge-karteerde binnewêreld van die gees. Dit wil

dus voorkom asof die verlies-tema en die reis-tema in *Oulap se blou* saamhang en mekaar versterk. Nie alle reise bring ook in hierdie geval die reisiger by sy bestemming nie. In die verhaal wat immers juis die titel "Reise" dra, gaan die verteller in die skemer-toestand tussen slaap en wakker gereeld op "n reis sonder begin of einde, sonder volgorde, dikwels in die geheue terug na plekke waarheen ek al was, soms na plekke toe waarvan ek nog net gehoor het ..." (34). Plekname kom bied hulle aan: "Wenen. Moonooi. Duiwelskloof. Lekkersing. Dwaalboom. Blyderivier. Mara. Baardskeedersbos. Minnebron. Bloedrivier." En kommentaar op 'n ander soort verlies is dié uitspraak in "Reise": "Jy kan 'n geskiedenis herskryf, maar jy kan dit nie verander nie. Jy kan ou plekke nuwe name gee, maar nie die rede uitwis hoekom dit oorspronklik so genoem is nie."

Die afleiding moet egter nie gemaak word dat al die vertellings in die bundel die leser weemoedig gaan stem nie. Inteendeel: daar word ook skreeusnaakse insidente verhaal, soos dié in "Heitsa kwaito!" van die oujaarskonsert op die "boeredorp" toe die burgemeester gereël het vir 'n "ingevoerde" orkes ("Hy het bedoel ingevoer van Johannesburg af", 50), met die naam "Diamonds and Dust" om te kom speel, en die boere-ooms en –tannies alte lekker begin dans het op die ritmes van "Mbaqanga, Jonas Gwanga en Victor Masondo se vroegste treffers, Mirian Makeba, verby die African Quavers, die marabenta-ritmes, Sophiatown, Bayete ..."

"Hoeka toe nou al self op my eie pote staan ek en aanskou, kwart voor middernag, hoe my eie broederwit boerebure een vir een uit sy eie baie persoonlike kas klim en die geraamtes weerskante toe skop en, nou ja – dâns! Die ganse onbekende toekoms teemoet" (52).

Dan is daar ook die ietwat benouende reis in "Op pad suide toe". Die verteller is op 'n bus in Italië om nog eens die asemberowende

natuurskoon van Sorrento af al langs die Amalfi-kus mee te maak. 'n Ander bus het egter 'n probleem en dié se twintig passasiers moet opgelaai word, sodat daar nou skielik veertig mense in die bus is. Uit ordentlikheid klim hy laaste in, en word vasgedruk tussen die toe deur van die bus en 'n "oorvloedige mama" op die tweede trappie. Haar balans is nie so goed nie, vertel hy verder, en

sodra die bus links om 'n draai gaan, stort sy oor my soos Vesuvius se lawa destyds oor die niksvermoedende Pompeïe. En selfs dit sou ek nog kon oorleef, maar die swetsende mama het 'n allesomvattende boesem wat my soms met die links draai minute lank laat spartel na asem wat ek eers weer herwin wanneer ons regs om 'n draai gaan. Wat natuurlik help, behalwe wanneer daar drie opeenvolgende draaie na links is (118).

Die ergste is dat sy hom "Vafanculo!" toensnou, wat hy vertolk as "Gaan weg!" Maar: "Die vraag was natuurlik waarnatoe?"

Tussen die nostalgiese en die humoristiese is daar ook vertellings waarin 'n skrynende patos die leser ontroer. Voorbeelde hiervan is onder meer "Pella-hulle gaan kerk toe", "Honger", "Warmpatat", "Die kragkompetisie", "Melodie in F", "Hansie Slim" en die Anglo-Boereoorlog "tweeluis", naamlik "Kiekies" en "Die vlindervanger" waarmee die bundel afsluit.

In "Reise" lewer hierdie veelbekroonde Afrikaanse skrywer, wat sy debuut as Sestiger gemaak het en letterkundige pryse in bykans elke genre buiten die poësie verower het, eksplisiete kommentaar oor Afrikaans en die rol van 'n mens se moedertaal:

... 'n omvangryke deel van hierdie land was tot nou toe in Afrikaans geskryf. Ook in Zoeloe en Venda en Engels en noem maar op. Maar ook in Afrikaans. En in jou nánagtelike sluimeringe weet jy: wanneer 'n land tot teks getranskribeer word, kan jy net dié gedeeltes volledig begryp wat in jou moedertaal geskryf is (36).

Die meeste van die vertellings in hierdie versameling het tussen 1990 en 2008 reeds elders verskyn – onder meer in *Beeld*, *De Kat*, *Rooi Rose*, *Insig* en *Wegbreek*, asook in verskeie bloemlesings. Die wins vir sy lesers is dat hulle nou weer byeengebring is in een bundel met 'n duidelike samehang. *Oulap se blou* is beleë Barnard.

Annette Jordaan

Universiteit van Pretoria,
Pretoria